

Bilgi-Değişim-Siber Güvenlik-Bağımsızlık

Information-Change-Cyber Security-Independence

**Bilgi Yönetimi
Dergisi**
Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2018

<http://dergipark.gov.tr/by>

İnceleme Yazıları

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 12.06. 2018
Kabul tarihi: 13.06. 2018
Yayınlanma tarihi: 22.06. 2018

Article Info

Date submitted: 12.06. 2018
Date accepted: 13.06. 2018
Date published: 22.06. 2018

Anahtar sözcükler

*Bilgi, Değişim, Siber
Güvenlik, Bağımsızlık.*

Keywords

*Information, Change,
Cyber Security,
Independence*

Fahrettin ÖZDEMİRCİ

*Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,
ozdemirci@ankara.edu.tr*

Mehmet TORUNLAR

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, mehmettorunlar@mynet.com

Öz

İçinde bulunduğumuz dönemin en önemli hayati varlığının bilgi olduğu herkes tarafından kabul görmektedir. Bilginin bir güç unsuru olarak kendini her geçen gün daha da hissettirmesi ile birlikte düşünme ve algılama biçimlerimizde, araştırma yöntemlerimizde, yaşam tarzlarımızda daha pek çok farklı alanda büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Kurum, kuruluşlarla birlikte bireylerin de bu değişimlerin dışında kalamayacağı çok açıktır. Devletler, toplumlar, kurumlar hızla gelişen teknolojik yeniliklerin sağladığı kolaylıklarla birlikte bilginin üretilmesi, elde edilmesi, elde tutulması ve işlenmesiyle kendileri için fayda sağlayabilecek bir güç üretebileceklerinin, yerlerinden kalkmadan, fiziki sınırlarını terk etmeden “küresel muktedir” olabileceklerinin farkına varmışlardır. Artık günümüzde hâkim olmak demek, var olmak demek, bağımsız olmak demek; bilgi üretmek, bilgiyi kullanmak, bilgiyi yönetmek demek, bilgiyi hayatın/yaşamın merkezine yerleştirmek demektir. Çünkü bilgidен uzak kalmak ıssızlıktır, sessizliğe gömülmektir, yok olmaktır.

Abstract

It is acknowledged by everyone that the most vital fact of life in the period we live is information. As information feels more as a power element day after another, drastical changes occur in our ways of thought and perception, in our research methods, in our lifestyles. It is very clear that individuals cannot be excluded from these changes along with organizations, institutions. States, societies and institutions have come to realize that those who can produce a power that can benefit them by producing, acquiring, retaining and processing information together with the facilities provided by rapidly developing technological innovations can become "global powerhouses" without leaving their physical boundaries. To govern today means to exist, to be independent; to produce, to use information means to manage information, to place information at the centre of life. Because staying away from the information is desperate, being buried in silence, disappearance.

1. Giriş

19. ve 20. yüzyıllarda sanayi ürünleri çevresinde gelişen, ilerleyen insanlık günümüzde bilgi, enformasyon, iletişim teknolojileri ve ağlar üzerinden yolculuğuna devam etmektedir. Daha önceleri de tarım ekonomisinin etkisiyle “toprağa sahip olma” denklemi yürüyen güç kazanma mücadelesi, sanayi ekonomisinde “üretim kapasiteleri ile materyallerinin kontrolü ve ele geçirilmesi” üzerinden hareket ediyor, her alanda rekabeti, savaşmayı insanlığın önüne koyuyordu. Ancak 21. yüzyılda mücadelenin içeriği ve araçları çok değişti. İnsanlık elbette bilinen tarihi boyunca sürekli bir değişimin içerisinde oldu ama hiçbir zaman bugünkü kadar hızlı ve dünyanın en ücra noktalarına kadar anında nüfuz edecek bir yapısallıkla karşılaşmadı.

Wells (2004, s. 78), insanlığın büyük bir değişim geçirdiğini ama bu değişimin gelişmesini takip edecek bir araca sahip olunmadığını söylerken, “Dünyamız büyük bir değişim geçiriyor. Yaşam koşullarında meydana gelen değişim, insanlık tarihi boyunca hiçbir zaman son elli yılda yaşananlar kadar hızlı ve büyük olmamıştı. Hala, olaylar zincirinin hızlı bir şekilde gelişmesini takip edebilecek bir araca sahip değiliz. Biz ancak, şu anda üzerimize doğru gelen değişim rüzgârının gücünü ve şiddetini yeni yeni anlamaya başlıyoruz” ifadesiyle bir anlamda şaşkınlığına da tercüman olmaktadır. Geçmişte bu değişiklikler aslen içerik olarak birbirine bağlı ve bağımlı biçimde -şimdi fark ediyoruz ki- sindire sindire ortaya çıkmıştı.

2. Bilgi ve Değişim

Yeni gerçekliklerin biçimlendirdiği günümüz dünyasının en önemli ögesini teknolojik gelişim, iletişim ile küreselleşen ekonomi, bilgi üretilmesi, elde edilmesi, elde edilen bilginin nitelikli olarak değerlendirilmesi, yerinde ve zamanında kullanılmasıyla birlikte güvenlik, dolayısıyla istihbarat arasındaki dengenin kurulması oluşturmaktadır. Bu dengenin kurulması noktasında ölçekler de büyük değişimlere uğramıştır. Artık devletlerin toplumların güvenliği, esenliği, huzuru bazen çok ufak gibi görünen bu nedenle önemsenmeyen, bir kişiye ait veya onun sahip olduğu **ufaklık bilgi kısıntısına** bağlı olabilmektedir. Devlet ve toplum olarak **güvenliğe ve bağımsızlığa** tarihin her döneminden daha çok ihtiyacın olduğu, hissedildiği günleri yaşamaktayız.

“Bizim bugün, dünya genelinde kültürel olarak bulunduğumuz nokta budur. Kendimizi, bilgi kaynak ve kurumlarının denetimi için sürdürülen bir mücadeledeki ithamların çatışması içerisinde buluyoruz” (Wallerstein 2013, s. 14) tespiti çağımızın her taraftan çatışmalarına göndermede bulunur. Hep birlikte gözlemlediğimiz, şahitlik ettiğimiz şudur ki, bilgi kaynaklarının ve kurumlarının denetimi mücadelesinde geline nokta, doktrinel anlamda bildiğimiz birçok şeyi de değiştirdiğidir. Askeri doktrinler, stratejik doktrinler, savaş doktrinleri günümüzde yakın geçmişe göre çok ciddi değişikliklere uğramıştır. “Artık günümüzde, kara, deniz, hava ve uzayın yanı sıra ‘siber ortam’ da, yeni bir mücadele alanı olarak ortaya çıktı” (Çifci, 2013, s. 2) ve bu mücadele sonucu, bilişim teknolojileri, haberleşme teknolojileri, telsiz sensör ağları, uzay teknolojileri, internet, ileri malzemeler, nanoteknoloji, biyoteknoloji, nano-solar enerji pilleri, temiz enerji, yapay zekâ, derin öğrenme, gen mühendisliği, nesnelerin interneti, sezgisel algoritmalar vd. ile ilgili çalışmalar mevcut paradigmaları altüst etti. Bu çerçevede;

Ekonomik ilkelere, uygulamalarda değişim,

Güvenlik kavramlarında değişim,

Organizasyonel değişim,

Liderlik kavramında değişim gerçekleşti.

Küresel ölçekte işbirlikleri sinerjiyi artırarak küresel devasa kurumları oluşturdu. Devasa kurumlar ise küresel devasa rekabeti ortaya çıkardı. Asker-sivil, savaş-barış arasındaki ayrım bulanıklaştı, bilgi altyapısı kritik altyapı haline dönüştü, teknolojinin kolay edinimi ve kullanımı ile asimetrik tehdit riski arttı, hiyerarşiye göre değil, işleme göre organizasyon yapısı ön plana çıktı, kurumlar arası ortak, eş zamanlı bilgi erişimi ve paylaşımı önem kazandı.

Bilgi; insan düşüncesini, bilincini ve sonuçta eylemlerini değiştirmektedir. Meseleye bu açıdan bakanlar bilgi-insan-dünya-hayat ilişkilerine değişik tanımlarla, tanımlamalarla yaklaşmaktadır. Ronfeldt ve Arquilla (2000, s. 36), “Siber Uzaydan Noosfere: Küresel Zihnin Ortaya Çıkması” başlıklı makalelerinde bilginin insanlığı kapsayan yönüne dikkat çekerler:

‘Noosfer’ Yunancada zihin anlamına gelen ‘noos’ sözüden gelen bir terim. 1925’te tartışmalı Fransız ilahiyatçısı ve bilimcisi Pierre Teilhard de Chardin¹ tarafından ortaya atıldı, yazarın ölümünden sonra 1950’ler ve 1960’larda ortaya çıkan yayınlarıyla yayıldı. Yazara göre, dünya önce bir jeosfer, ardından da bir biyosfer geliştirmişti. Şimdi insanların dünya çapında iletişim kurlmalarıyla birlikte dünya bir neosfer –çeşitli zamanlarda kullandığı tariflerle, yerkürenin bir yandan bir yanına uzanan bir ‘zihin

¹ Pierre Teilhard de Chardin: Fransız, arkeolog, filozof ve Cizvit papaz. Evrensel evrim ilkesini geliştirmiştir.

âlemi, bir ‘düşünen döngü’, ‘harikulade bir düşünme makinesi’, tel (fiber) ve ağlarla dolu bir ‘düşünen kılıf’ ve gezegen çapında bir ‘bilinç’ doğuruyordu. Julian Huxley²’in deyişiyle Teilhard’ın noosferi bir ‘yaşayan düşünce ağı’ anlamına geliyor.” Yaşadığımız her gelişmenin temelinde bilginin olduğunu gördüğümüzde dünyada canlıların yaşayabildiği yüzeyde, yani biyosfer tabakasında artık yaşamın bir koşulu daha ortaya çıkmıştır ki bu da **bilgi, bilginin bilinçlendirmesi, zihnin, zekânın gelişmesi** ile ortaya çıkan yeni hayat koşullarıdır. Çağımız, bu devasa değişimin içerisinden geçtiği gerçekliğini yansıtır. Farklı disiplinler bu devasa değişimleri farklı yaklaşım ve kavramlarla açıklamaya, anlamaya ve anlatmaya çalışmaktadır.

3. Bilginin Değerlendirilmesi ve İşlenmesi

Günümüzdeki bu devasa değişimi en iyi anlatan kavramlardan bir tanesi, Avusturyalı iktisat profesörü Joseph Schumpeter’in ‘**Yaratıcı Yıkım**’ tespitidir ve özelinde yenilik kavramını ele alır, endüstriyel toplumun gelişmesinde kendi kendini yenileyen statik bir akım tablosu yerine dinamik bir gelişme modelini çerçeveleştirir. Gelişmeyi denge çizgisinin aşılması ve yeni bir denge çizgisine yönelmek olarak tanımlar. Literatürde bu kavrama birçok gönderme yapılır.

“Joseph Schumpeter’in deyişiyle ‘yaratıcı yıkım’ eskiyi silip yeniye yol açarak ilerliyor. Bu oyunda artık sadece devletler ve çokuluslu şirketler oynamıyor. Yeni ve davetsiz oyuncular oyuna girdi. Artık oyunda kurumsal ve endüstriyel medya düzenini bozan, bilginin dolaşımı önündeki engelleri yıkan, onların yanından dolaşarak iktidar odaklarının kirli sınırlarını ifşa eden Wikileaks’in temsil ettiği yeni bilgi oyuncuları da var” (Uçkan ve Ertem, 2011:18).

Bilgi çağı diye tanımlatılan günümüzün yaratıcı yıkımı teknolojik gelişmeler olarak nitelenebilir. Yeni ve davetsiz oyuncular artık bilgi teknolojileri endüstrisinin uzantılarıdır. Abdulkadir Çevik’in (2002: 216), “Her değişimde olduğu gibi, mutlaka bir bedel ödenecektir. Bu değişimin bireyler ve insanlık için getirdikleri de götördükleri de olacaktır.” teşhisi günümüzdeki yaratıcı yıkıma bir bedel ödeyeceğimiz gerçeğini bizlere hatırlatmaktadır. Hedef, ödenecek bedel karşılığında elde edeceklerimizin kaybettiğimizden daha fazla ve yararlı olarak bize geri dönüş yapması olmalıdır. Bu da kişiselden daha çok kurumsal sorumluluklar ve eylem planlarını gerekli kılmaktadır. Dünyadaki gelişmeler zaten bu değişimin de, ödenen/ödenecek bedellerin de ne olacağı ile ilgili birçok veriyi bize sunmaktadır.

“Petrol Tekelinden Veri Tekeline mi? Dünyanın En Değerli Kaynağı Artık Petrol Değil Verilerdir” başlıklı makale, veri ekonomisinin, anti-tröst kurallarına yeni bir yaklaşım gerektirdiğinden bahisle “Yeni emtia, onun akışını kontrol edenleri sınırlandırmak üzere anti-tröst düzenleyicilerinin devreye girmesine yol açacak şekilde kârlı ve hızlı büyüyen bir endüstriyi ortaya çıkarıyor. Bir yüzyıl önce, söz konusu kaynak, petrolün ta kendisiydi. Şimdiyse benzer endişeler, devlet tarafından veriler –dijital çağın petrolü- alanında gündeme getiriliyor. Bu devler –Alphabet (Google’ın kardeş şirketi), Amazon, Apple, Facebook ve Microsoft- durmak bilmez gibi görünüyorlar. (...) Endişelenmek için sebep var. İnternet şirketlerinin verileri kontrol etmesi, onlara devasa bir güç kazandırıyor. Rekabete dair ta petrol çağında tasarlanmış olan eski düşünme biçimleri, artık ‘**veri ekonomisi**’ olarak adlandırılan süreçte miadını doldurmuş görünüyor. Yeni bir yaklaşıma ihtiyaç var. (...) Verilerin bu kadar bol olması rekabetin doğasını da değiştiriyor. Teknoloji devleri, ağ etkilerinden her zaman faydalanmıştır. (...) Ancak, eğer hükümetler veri ekonomisine belirli sayıdaki teknoloji devinin yön vermesini istemiyorsa, ellerini çabuk tutmaları gerekiyor” (Turquie diplomatique, 2017: 1) değerlendirmesini dikkatlere sunarken her seviyeden yönetim mekanizmalarına da uyarılarda bulunur. Uyarıya kulak asmamak, ciddi güvenlik ve egemenlik sorunlarını beraberinde getirecektir.

Bu uyarıyı vaktinde algılayamayarak tarih sahnesinden çekilen Sovyetlerin yıkılmasının nedenlerini izah ederken Gorbacov bilginin değerlendirilememesinin nelere mal olduğunu şu sözleriyle özetler: “en pahalı ve en değerli varlığın bilgi olduğunu en son anlayanlardan birisi olduğumuz için çöktük” (Coşar, 2012).

² Sir Julian Sorell Huxley: İngiliz evrimsel biyolog ve hümanist. Doğal seçim kuramını savunur.

Sovyetler Birliği çökmeden önce aslında bilgi üretiyordu, verilerden, enformasyondan bilgi üretimine yönelik süreçleri vardı. Sovyetler hem kendi ürettiği hem de dünyanın diğer devletlerinin ürettiği, elinde tuttuğu veriden, enformasyondan, bilgiden haberdardı, ilgileniyordu da, ancak bunlarla ilgilenmesi bilgi toplumu olması yolunda ona gereken yapısallığı oluşturmayı sağlayamadı. Sovyetler'in gözleri önünden milyarlarca veri, enformasyon akıp gidiyordu, bunu görüyor ancak onları yakalasa dahi güce dönüştürecek, yani bilgiyi bilgiye uygulayarak değiştirecek, geliştirecek, işleyecek reflekslere sahip olamamıştı. Verinin, enformasyonun nihayetinde bilgiye gerekli olan nitelikte ve nicelikte dönüştürülebilmesi Sovyetler'in sonunu hazırlayan etkenlerden olmuştu.

Bilgi toplumu; veriyi, enformasyonu üreten, üretmediklerini başka kaynaklardan elde eden, bulan, onu değerlendiren, işleyen daha sonraki süreçlerde ondan bir çıktı elde ederek kendi menfaatleri doğrultusunda kullanıma sunan, güce çeviren toplumdur. Süreçler sonucunda elde ettiği, ortaya koyduğu çıktılar/bilgiler ile bireysel, toplumsal ya da küresel oluşumlara yön vermeyi amaçlar. Çünkü bilgi harekete geçirir; karar aldırır; enerji oluşturur, güç kazandırır. Sovyetlerin yıkılışını tetikleyen bu olumsuz süreçler ve değişimler, yeterince farkında olunmadığı takdirde tüm toplumlar, organizasyonlar için de geçerlidir.

Hızlı iletişim, hızlı etkileşim ve piyasalara erişim kolaylığı gibi etkileri ile beraber günümüz dünyasının gerçekliği olarak ilan edilen bilgi işleme tekniklerinin bireyleri, toplumları, devletleri daha bilgili yapması, bilgiye hızlı eriştirmesi, küreselleştirmesi ile onunla modern bir paradoks olarak hayatımıza dâhil olan yönlendirilme ve yönetilme eğilimlerinin eş zamanlı olarak varlığı, henüz tam farkına varamadığımız geleceğe yönelik değişimlerin ipuçlarını içerisinde barındırır. Bu değişimlerden her birey ve her kurum, organizasyon etkilenmektedir ve ipuçlarını takip ettiğimizde önümüze en büyük örnek olarak Sovyetler Birliği çıkmaktadır.

Hayatın her alanının bu değişimlerden etkilenmemesi diye bir şey söz konusu olamaz. Bu değişimlerin temelinde ağ yapılar, sanal ortamlar ve bir meta olarak bilgi mevcuttur. Verilerin, bilgilerin çoğalması, yığılması, endüstriyel uygulamaların konusu olması göz ardı edilecek bir unsur değildir. İnsan algılamaları üzerinden değişimler ise daha da hızlı gerçekleşmektedir.

4. Siber Güvenlik ve Bağımsızlık

Klasik anlamda uluslararası sistemde yer alan tüm devletler, büyüklüklerine, çevresel veya bölgesel konumlarına, kültürel, sosyal, dini, ekonomik, askeri, teknolojik, etnik vb. yapılarına göre farklı güvenlik ihtiyaçlarına veya güvenlik anlayışına sahiptirler. Bu hususlar günümüzde de önemini sürdürmekle beraber hızlı bir şekilde içerik değişikliğine uğramıştır. Artık bölgenin, çevrenin, konumun ve diğer niteliklerin çok önemi olmadan yönlendirilme ve yönetilme faaliyetlerinin ana unsuru oluyorsunuz, nitelikleriniz birer kullanılma aracı olarak aleyhinize işlev görebiliyor. Siz ekonominizle, askeri yapılarınızla, dini yapınızla, etnik unsurlarınızla ilgili ne kadar duyarlı olup güvenlik algılayışları ve önlemleri geliştirseniz de ağ yapılar, dijital ortamlar üzerinden gerçekleştirilen eylemlerle tüm güvenlik duvarlarınız çökertilip, hassasiyetleriniz enfekte edilebiliyor. Bunu birebir devletler yaptığı gibi artık küresel boyutta devleşmiş şirketler de uluslararası operasyonel faaliyetlerin ana elemanı oluyor.

Güvenlik “insanlık tarihi ile birlikte ele alınan ve insanoğlunun doğa ile mücadelesinde, psikolojik yapısında, sosyal yaşamında, siyasal yapılanmasında, ekonomik ilişkilerinde, kısacası yaşamın her boyutunda davranışlarını etkileyen bir kavram” (Dedeoğlu, 2003: 279) olarak hayatın her alanını kapsadığı gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır. Yine “kişisel gizliliğin yanında, artık sırları casus programlardan ya da virüslerden koruma (ya da ulusal güvenlik söz konusu olduğunda, bunları savunma silahı olarak kullanabilme) sorunuyla karşı karşıya” (Gardels, 2011: 42) kalınması teknolojinin hayatımıza dâhil olduğu alanın genişliğini de göstermektedir.

“Büyük ülkeler yalnızca toprağı, nüfusu, teknolojisi ve ekonomisi güçlü olan ülkeler değil, aynı zamanda, kurumlarını, kavramlarını ve kültürlerini de akıllıca kullanmasını bilen ülkelerdir” (Yeniçeri, 2006: 14) yaklaşımı günümüz şartlarında daha da genel geçer kabul gören bir husustur. “Ernesto Laclau'nun devletin bir 'özne' veya 'nesne'den çok, bir ilişkiler yumağı' olduğu” (Belge, 2013: 162)

tespitini devletlerarası rekabete uyarladığımızda ise ilişkiler yumağına oyunlar yumağını da eklememiz ve işleri açılması çok zor düğümler ve karmaşalarla artık ağlar üzerinden de tarif ve tasvir etmemiz gerekir. “Uluslararası ilişkilerde uzman olan pek çok gözlemciye göre, ideolojinin arka planında çeşitli uluslar arasında büyük çaplı birtakım rekabetlerin ve sürtüşmelerin söz konusu olmasına olanak tanıyan büyük güçlerin ulusal çıkarlarının gerçek özünün olduğuna ilişkin bir inanç vardır” (Fukuyama, 1999, s. 41) tespitine eklenebilecek şey meselenin artık bir inanç olmaktan çıkıp yaşanan vaka olmasıdır.

Günümüzde güvenliğin ve bağımsızlığın anahtarı, rakiplerin ağlarında nelerin yer aldığını, neleri ağlar üzerinden yönettiğini, yönlendirdiğini bilmektir. Küreselleşen ağlar, kalın duvarlar örmenin fazlaca bir yaptırımını olmadığını gösteriyor. Bilgi toplamak için ağlar mükemmel ortamlar sunuyor. Amaç bilgi toplamak ise ağları çökertmek, ağlar üzerinden bilgi paylaşımını engellemek hiç de akıllıca görünmüyor. Ancak amaç bir devleti, toplumu etkisizleştirmek, fonksiyonlarını yapamaz duruma getirmek ise en önemli savaş alanını ağlar oluşturuyor.

Elektronik istihbaratçılar günümüzün ve geleceğin en önemli kişileridir. Siber savaş uzmanlarını gerektiriyor. Siber savaş açık bir savaştır, gizlisi saklısı yoktur. Ağlar gerçek zamanlı istihbarat sağlayan sistemlerdir. Siber savaş yaşamı anında durdurur. Elektrik şebekeniz, su şebekeniz, ulaşım ağıınız, üretim zinciriniz ve benzeri sistemleriniz ateşli silah kullanılmadan, bilişim silahı ile yerinden kıpırdamadan felç edilebilir. O halde güvenlik nedir? Fiziksel sınırların güvenliği, güvende olduğunuz anlamına gelir mi? Güvenliğin unsurları değişmiştir. Siber güvenliği iş yerinizdeki bilgisayarınız, tabletiniz, cep telefonlarınız, dizüstü bilgisayarınız, internet hattınız ve benzeri milyonlarca makine oluşturuyor. Siber güvenlik, “tüm bilgisayar ağlarını ve onların bağlı olduğu ve kontrol ettiği her şeyi kapsıyor” (Clarke ve Knake, 2011, s. 44). O halde hepimiz siber güvenliğin bir parçasıyız, siber güvenliğin bir unsuruyuz. Savaş her yerde, hepimiz savaşın bir neferiyiz. Siber savaş, kısaca “bir devletin başka bir devletin bilgisayar sistemlerine ve ağlarına sızarak hasar veya kesinti yaratmak üzere hareket etmesi” (Clarke ve Knake, 2011, s. 8) olarak tanımlanıyor.

Güvenlik her noktada farklı uygulamaları gerektiriyor. “ABD Stratejik Kuvvetler Komutanlığına bağlı bir alt komutanlık olan Siber Güvenlik Komutanlığı, 5 Mayıs 2018 itibarıyla Amerikan ordusunda "muharip komutanlık" olarak bilinen bağımsız bir komutanlığa yükseltildi” (ABD’den..., 2018). Devletler siber güvenlik için ordular kuruyor. Kara, hava, deniz kuvvet komutanlıkları gibi siber güvenlik kuvvet komutanlıkları oluşturuyor. Küresel ağların olduğu dünyada bağımsızlık ölçütü ne olacak, devletler ve toplumlar bağımsızlıklarını ilan edebilecekler mi? Bunlar geleceğin dünyasının en büyük çıkmazlarıdır.

Yeni oluşumlar, yasal ve kurumsal yapıların paramparça olup dönüştüğünü gösteriyor. Yasal süreçler, zorunluluklar, klasik kurumsal yapılaşmalar, iş, işlem adımları, iş yapış biçimleri, ideolojiler, mahremiyet sınırları, toplumsal, kişisel çizgiler hızla ağ yapılarına, seslere, görüntülere, dijital metalara dönüşüp yeniden biçimlenmeye başladı. Zaman farklılıklarını, mesafeleri ortadan kaldırarak toplumları birbirlerine benzeştiren, yaklaştıran, iç içe geçiren hatta ve hatta yeni toplumlar oluşturan bu yeniçağın bağımsızlık anlayışı da değişime uğramaktan kurtulamamıştır.

Hayatımızda olmadığına, bağlanmadığımızda, kapsama alanı dışında kaldığımızda büyük eksiklik ve huzursuzluk hissettiğimiz “İnternette gezinirken sanki omzunuzun üzerinden biri sizi izliyormuş gibi huzursuz hissediyorsanız, haklısınız. Yeni bir araştırma, aralarında microsoft.com, adobe.com ve godaddy.com gibi sitelerin de bulunduğu yüzlerce sitenin (ziyaretçi yazdığını kaydetmeden silse bile) ziyaretçinin sayfada gezinme, fare ve tuş hareketlerini gerçek zamanlı olarak kaydeden yazılımlar kullandığını ortaya koydu.

Oturum izleme yazılımları, site sahiplerinin ziyaretçinin siteyle olan etkileşimini anlaması veya çalışmayan sayfaları tespit etmesi için üçüncü parti analiz hizmetleri tarafından sunuluyor. İsminden de anlaşılacağı üzere bu yazılımlar, ziyaretçinin siteyi ziyaret ettiğinde yaptıklarının yeniden oynatılmasını sağlıyor. Her bir tıklama ve sayfada yapılan gezintiler kaydedilerek daha sonra yeniden oynatılabiliyor (İnanç, 2017, s.1). Bu gerçekleri bilerek kişisel, kurumsal veya devlet bağlamında klasik bağımsızlık kavramından bahsedilebilir mi? Bu tehlikenin bertaraf edilmesi noktasında en önemli çalışma ise bütün gelişim ve değişimlerin merkezine insanı yerleştirmek olmalıdır.

Teknolojinin yeni ürünlerinin, süreçlerinin ve sistemlerinin getirdiği bu değişim ve dönüşümlerin daha fazla insan merkezli olması konusunda çaba harcanması bundan sonraki dönemler için bağımsızlığın sürdürülmesinde veya kaybedilmesinde belirleyici etken olacaktır.

4. Değerlendirme

Kişiselden devlet boyutuna, hayatın her alanını sarıp sarmalayan hususlarda güvenlik ihtiyacının daha da şiddetli hissedildiği günümüz dünyasında güçlü ve bağımsız bir devlet olabilmenin önemli şartlarından bir tanesi sınırları içerisinde ve çevresindeki siyasi, askeri, ekonomik vb. gelişmeleri yakından takip edip eylemler üretebilmekle birlikte teknolojik gelişmelerin fiili olarak ortaya koyduğu sanal dünyaya, ağ yapılarına da hâkim olmaktır. Ağlar gerçek zamanlı bilgi sağlayan sistemlerdir. Güvenlik tüm bilgisayar ağlarını ve onların bağlı olduğu ve kontrol ettiği her şeyi kapsıyor. Artık günümüzde hâkim olmak demek, var olmak demek, güvende olmak demek, bağımsız olmak demek; bilgi üretmek, bilgiyi kullanmak, bilgiyi yönetmek, ağları kontrol etmek demek, bilgiyi, bilgi ve bilişim teknolojilerini hayatın/yaşamın merkezine yerleştirmek demektir. Çünkü bilgiden uzak kalmak, bilgi ve bilişim teknolojileri bilincinden yoksun olmak sessizliğe gömülmektir, yok olmaktır.

Kaynakça

- ABD'den siber güvenliğe bağımsız komutanlık. (2018). *Hürriyet*, 05 Mayıs 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/abdden-siber-guvenlige-bagimsiz-komutanlik-40826624> Erişim: 11 Haziran 2018.
- Belge, M. (2013). *Şirket Dağılırken*. İstanbul: Ka Kitap.
- Clarke, R. A. ve Knake, R. K. (2011). *Siber Savaş: Ulusal Güvenliğe Yönelik Yeni Tehdit*. İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi.
- Coşar, V. A. (2012). *Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın 09 Mart 2012 Tarihinde Düzenlenen Uyap-Ubap Eğitim Semineri'nin Açılışında Yaptığı Konuşması*, <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/uyap-ubap-egitim-semineri-12294>, Erişim: 04 Aralık 2017.
- Çevik, A. (2002). Küreselleşme ve Kimlik. *Avrasya Dosyası, Jeopolitik Özel*, 8 (4), 216-226.
- Çifci, H. (2013). *Her Yönüyle Siber Savaş*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Dedeoğlu, B. (2003). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Fukuyama, F. (1999). *Tarihin Sonu mu?* Ankara: Vadi Yayınları.
- Gardels, N. (2011). Wikileaks ve Jeo-Enformasyon Çağı. *NPQ Türkiye*, 9 (1) 42-44.
- İnanç, B. (2017). Siteler kullanıcıların her hareketini takip ediyor, 24.11.2017. <https://www.dunyahalleri.com/siteler-kullanicilarin-her-hareketini-takip-ediyor/>, Erişim tarihi: 15.12.2017
- Kahn, D. (2002). İstihbaratın Tarihsel Teorisi. *Avrasya Dosyası, İstihbarat Özel*, 8 (2) 5-20.
- Ronfeld, D. ve Arquilla, J. (2000). Siber Uzaydan Noosfere: Küresel Zihnin Ortaya Çıkması. *NPQ Türkiye*, 2 (4) 36-43.
- Turquie Diplomatique (2017). Petrol Tekelinden Veri Tekeline mi? Dünyanın En Değerli Kaynağı Artık Petrol Değil Verilerdir. *Turquie Diplomatique Gazetesi*, Kasım 2017.
- Uçkan, Ö. ve Ertem, C. (2011). *Wikileaks: Yeni Dünya Düzenine Hoş Geldiniz*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Wallerstein, I. (2013). *Bilginin Belirsizlikleri*. İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Wells, H. G. (2004). *Dünya Devrimi Üzerine Açık Komplo*. İstanbul: Anka Yayınları.
- Yeniçeri, Ö. (2006). *Dokunanlar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.